

Dénia, els bous, a la mar

Una festa ancestral i màgica

Alfons LLORENÇ

Fins els darrers anys del segle XVIII i els primers del XIX, després de perduda la independència política, no s'introduïren, al País Valencià, les regles, els usos i els costums de la tauromàquia de planta i estil castellans. Però, el joc i la festa dels bous, a ca nostra, estan documentats des de l'Edat Mitjana; arranquen des del moment mateix de la Conquesta i el repoblament, al segle XIII; són un signe més del canvi radical experimentat per les terres valencianes, del nostre naixement col·lectiu, com a poble, a Europa i a la història.

El nostre català distingeix entre «els bous» i «el bou». El «bou» és nocturn i embolat, ritual, sacrificat moltes vegades. El plural s'aplica al joc diürn i al conjunt de bous i jònecs llogats per a la festa. Entre

aquests paràmetres, i al marge dels daltabaixos de la «fiesta nacional», es desenvolupa una àmplia, profunda i singular atracció pel toro —una autèntica taurolatria— i un ric mostrari de modalitats.

A banda el bou embolat, el «bou de foc», els «bous tancats» per «cadafals» i de les «xarlotades» —denominació que homenatja un número i un personatge festius recents, tot i que les trobem documentades des del segle XV—, el toreig valencià i popular ens ofereix el «corre-bous», els «bous solts», «bous de carrer» o «bous per la vila», és a dir, quan el bou corre, més o menys lliurement, pels carrers tancats amb barreres; els «bous amb corda», que és allargada o acurtada per dirigir el bou pels carrers; els «bous a la mar», prèviament correguts per determinats carrers, i on el quadrilàter de la plaça pos-

seix un costat que dona a un moll del port, en les aigües del qual acaben no poques corregudes i invetides, i el mateix bou.

En tots els casos hi ha l'habilitat, la destresa i la valentia com a lluïment o en homenatge a la dona estimada o pretesa. En totes les varietats, les punxades o garrotades es consideren part normal de la festa, i això potser es deu al fet que els bous, solts o lligats, no són més que els ritus previs —«la prova»— al cerimonial complet: «el bou», el «bou de foc».

La ciutat de Dénia, en la festa major de la Sang, feia bous embolats, mentre els veïns de «baix la mar», per Sant Pere, organitzaven «bous a la mar». Sempre els bous. Durant la primavera i l'estiu, al País Valencià, festa i bous han arribat a identificar-se. Hi ha festes que són bous. Els dies fastos i els de festa són

dies de bous. Moltes festes s'inicien al crit popular de «¡bous!» i amb la resposta de l'autoritat de «¡si el poble vol bous, bous tindrà!» El subconscient col·lectiu creu que és una forma d'honorar els sants, que heretaren funcions dels antics déus; s'han fet, fins i tot, vots de córrer bous en determinats dies, des de la creença latent de poder aplacar les divinitats, les forces del més enllà del món físic.

A Dénia s'ha perdut el bou de foc i els bous a la mar han ocupat les festes de la Sang, han triomfat. No podia ser d'una altra manera. Dénia viu de cara, i no de cul, com alguns altres, a la mar. Dénia ha viscut fortament subjecta a la terra, però ben oberta a la mar. Ha demostrat que l'assumpció d'uns trets culturals i nacionals bàsics —inclús l'autoestima i un cert «orgull» localista— no es barallen amb una vocació internacional i una condició cosmopolita.

Potser, per això, els bous a la mar del Sant Pere mariner de baix la mar han desplaçat el bou embolat de la festa major de la Sang de la ciutat.

el Temps

subscribiu-vos-hi